

КАКО ПРИСТУПИТИ УРЕБЕЊУ ДРУШТВЕНИХ ОДНОСА КОЈИ СЕ ТИЧУ НАСЛЕБИВАЊА

1. Главно питање које се поставља у погледу регулisaња материје наслеђивања састоји се у начину приступа датој проблематици будући да је област наследноправних односа у нас поодавно уређена. Ту постоје два пута: узети текст Закона о наслеђивању и, у мери у којој то социјалне потребе намећу, новелирати га или напустити постојећи текст и приступити изради новог текста. Опредељење за једну од тих могућности, пре свега, претпоставља познавање односа духа, структуре, начела и конкретних регула Закона о наслеђивању према токовима савременог живота.

2. Закон о наслеђивању написан је крајње брижљиво. Он не пати од претераног техницизма, иако је у њему вештина планског и научног излагања — и то скоро неприметно — у пуној мери дошла до изражаја, тако да му се не може пребацити да је неприступачан и оптерећен терминима и појмовима чија утаначеност представља непознаницу за оне који нису упућени у њихове финесе и научну апаратуру из домена модерне законодавне технике. Његов је речник једар, рељефан и стручан, а реченице кратке, складно компоноване и релативно лако разумљиве. Ништа у њему није натегнуто, у чворишта заплетено и непотребно опширно. Он је пун прозрaчних бистрина које својом лепотом плене не само оне који имају задовољство да га примењују на живу и увек покретљиву стварност већ и оне који га проучавају у сфери теорије, као и сваког његовог читаоца. Његова је магистрална одлика напуштање идеје универзалности закона у смислу његове самодовољности и у складу са тим, стављање судије у стваралачку позицију. Он је натопљен назорима који успешно могу да служе циљевима једне високо уравнотежене социјалне политике. Закон о наслеђивању јесте, несумњиво, правно дело првог реда и његов текст, посматран у целини, не уступа — *sit venia verbo* — место тексту било којег савременог закона о наслеђивању.

3. Основна начела Закона о наслеђивању почивају на неким од темељних поставки нашег друштва у овој фази изградње нових друштвених односа. Ту, пре свега, долазе: господарење човека над резултатима сопственог рада као постулату његове дезалиенације и битном услову напретка у области материјалног и духовног стваралаштва; једнакост свих грађана као наследника и, у блоку, одбацавање збирке категорија про-

шлости базираних на припадности раси, нацији, религији, полу, узрасту и др.; равноправност наследника истог степена и квалитета сродства; слобода располагања имовином за случај смрти; продужење дужности старања о материјалном обезбеђењу ужег круга сродника; поштовање интереса супруга као оставиоачевог наследноправног следбеника; посебно старање о интересима малолетних или пунолетних али пословно неспособних наследника; нарочито уважавање имовинских и других пажње вредних прилика појединих наследника; поименично одређивање разлога због којих се не може постати наследник у конкретном случају итд.

Одредбе Закона о наслеђивању — цењене појединачно и у глобалу — показале су, безмало, пуно слагање са тежњом времена. Неке од њих поседују велику моћ повијања за потребама живота, јер је њихов редактор добро знао да је стварност непрекидни извор нових социјалних факата и зато их је и формулисао тако да та факта могу покрити. То су нови елементи који појединим установама дају потребну гипкост и тако им омогућују да излазе у сусрет стварности. Да је таквих установа више на подручју интестатског наслеђивања, добит би, по нашем мишљењу, била још већа. Из реченог (и, наравно, нереченог) да се закључити да је Закон о наслеђивању успешно извршавао друштвену улогу која му је намењена и да је снагом свог ткива реверзибилно деловао на живи организам по начелу *ex facto oritur ius*, што ће, поред осталог, рећи да је он прилагодљив потребама социјалног живота и способан не само да прати његов ток већ и да подстиче његов прогресивни и хуманистички развој.

4. Иако фактички живот Закона о наслеђивању показује да је он редигован на подлози познавања прошлости, прилика кад је писан и продирања у бит стварности којој има да служи, никако не значи да је он — кад се осмотри са свих његових страна — имун од извесних мањкавости. Сматрамо да ова констатација важи, али она ништа не одузима његовој вредности већ му, напротив, иде у прилог и сведочи да је он *potus* који се само пожелети може. Треба, међутим, пре него што наведемо неке од тих недостатака, подвући да су они двојаки: они који су последица ретроградности текста у односу на његов нацрт и они који су *to ab ovo*. Уз то, ваља нагласити да би се једва нашла која одредба за коју би се могло казати да је током времена изгубила корак са друштвом стварности.

У недостатке које, по нашем виђењу, не би требало заобићи спадају и ови: наследноправни положај ванбрачне деце, постојање извесне таме у граничној зони додирних елемената прве тачке члана 47. и четврте тачке члана 131, уређење наследноправних односа по основу адоптивног сродства, обим круга сродника као законских наследника, однос формуле депоноване у члану дванаестом и идеје којом је прожета, ахематизам извесних правила интестатског наследног реда, дејство права представљања у негативној наследничкој изјави и др.

5. Ваљало би члан 23. у целини укинути и изречено рећи да ванбрачна деца и њихови потомци имају према својим сродницима иста наследна права као и брачна деца и њихови потомци. Истина, ово друго би се подразумевало из чињенице брисања члана 23. и из правила депонованих у другим члановима Закона о наслеђивању односно другим правним актима укључујући ту и одговарајућа начела Устава, али — с обзиром на моћ

навике — не би било на одмет уклонити сваку могућност дилеме за било кога.

Природни, али у бити секундарни, подстицај човека за допуњавањем полова, с једне стране, и његов уробени, али у суштини примарни, нагон за продужењем врсте иманентни су атрибути људског бића. Природа не познаје правне обладе. Јуристичке тоге увело је класно друштво. Постојање факата који брачној вези дају првенство над слободном везом, није аргумент који је достојан да говори против људске природе. Они су само класно условљени елементи и једино у тој релацији имају извесну вредност. Једно је, дакле, неминовни, трајни и племенити процес, а друго је вештачка, привремена и класна творевина. Но, и кад та основна разлика не би постојала, то још никако не би значило да би, разумно судећи, за „грех“ природе требало кажњавати онога који је продукт тог „греха“ и то — упркос очигледности чињенице да је он савршено невин — крајње брутално.

Неједнакост између деце, заснована на породичном пореклу најрељефније и најизразитије је испољена у наследном праву. Небрачној деци ускраћена су права која не значе ништа друго до логичну последицу постојања биолошке везе настале рођењем између њих и њихових сродника као једне од подлога законског наслеђивања. Ту се, дакле, у суштини од друштва не тражи да оно било шта да ванбраној деци, већ само да им не снемогућава оно што им по природи ствари припада. Овде ваља уочити разлику да инегалан наследноправни положај ванбрачне деце у односу на исти положај брачне деце има двојак смисао: онај који значи постојање нараштаја првог и нараштаја задњег реда и који првопоменуће фаворизује а другопоменуће запоставља или потпуно игнорише и, онај који омогућава брачној деци и другим сродницима да се обогате и за део, односно цело наследство, само зато што су ванбрачна деца дискриминисана. Тако, на пример, чукунунука мајке оставиочеве мајке са којом се овај налази у седмом степену колатералне линије сродства и са којом је сродан искључиво преко женских сродника, биће његов наследноправни следбеник иако га можда (а у наше доба скоро извесно) није познавала или чак ни знала да он постоји, док ће најближи сродник, и то још потомак, остати на цедиљу. Неразложност је овде доведена до краја и сувишан јој је било какав коментар. Овај апсурдитет има, на жалост, свој домицил и у нашем позитивном праву.

Буржоаска правна наука није штедела напоре да изнађе оправдање неједнакости деце као наследника. Створена је теорија чије је учење превасходно засновано на овим закључним судовима: основ породице чини брак, основну јединицу целе заједнице чини породица, стабилност државе има за претпоставку стаменост основне ћелије. Из овако саткане приче није било тешко извући закључак да би изједначење небрачне деце са брачном децом представљало поткопавање темеља целог друштвеног и државног сколла и да, према томе, интерес небрачне деце ваља жртвовати у име виших и општих интереса. Битно је, дакле, било изборити се за једну тезу по којој ванбрачна деца спадају у основна друштвена зла, а дискриминаторски однос према том „злу“ наметао се сам по себи. Овом учењу доста је припомогла и хришћанска црква својим ставом према не-

брачним односима и деци из тих односа. Трагови основних гледишта постоје и данас у свести извесног броја људи наших народа и народности и са њима се мора рачунати, али нипошто не као са фактором о коме би у предстојећој реформи наследноправног стања ванбрачне деце ма и најмање требало водити рачуна. Последње што би се смело дозволити била би неједнакост деце у домену интестатског наслеђивања. Мора се одлучно супротставити и одолети искушењу да наша земља и даље буде отаџбина маћехинског односа према ванбрачној деци као наследноправним сукцесорима. Овде је, из изузетно дугог ланца важних разлога, довољно акцентовати два момента: прво, нечовечан однос према ванбрачној деци у законском наслеђивању саставни је део подлоге дехуманизације људског створења и тај скарадни остатак прошлости нема право на опстанак у друштву чији је кредо човек и, друго, у нас је од ослобођења до сада рођено преко девет стотина хиљада ванбрачне деце, а то је социјални факт пред којим треба стати.

6. Бедно место ванбрачне деце као наследника један је од значајнијих узрока настојања измене њиховог статуса путем установе позакоњења. Ова је установа и данас присутна у многим правима, без обзира на то да ли ванбрачна деца имају законско наследно право према неким или под извесним условима према свим својим сродницима или то право уопште немају и, ако имају, да ли је величина њиховог наследног дела равна величини наследног дела брачне деце или није. Њу познаје и наше право и до њене примене долази у случају склапања брака између родитеља небрачног детета или на основу одлуке суда. Нужно је, али — по нашем мишљењу — и довољно да је брак закључен, а споредно је да ли је он пуноважан или неважећи. Ако се у домену интестатског наслеђивања новог закона о наслеђивању инаугурише оно што је најбоље, најфиније и најбитније — једнакост све деце, отпада и разлог даљег постојања прописа (члана 24) који ванбрачну децу као наследнике ставља у позицију коју имају брачна деца.

7. Правило је да нико не може отуђити туђе право и оно је уграђено у механизам Закона о наслеђивању. „Ништав је уговор — вели изрично Закон о наслеђивању — којим неко отуђује наследство коме се нада” односно да „одрицање од наслеђа које није отворено нема никаквог правног дејства” (чл. 109, ст. 1. и чл. 140, ст. 1). Сфера домаћаја овог правила требало би да се протеже и на наследноправну наду будући да ова по својој правној природи и није субјективно право. Закон је, међутим, направио изузетак кад је реч о претку и потомку, јер је у другој алинеји члана 140. статуирао одредбу по којој се потомак који поседује потпуну пословну способност може, под условима предвиђеним у закону, уговором с претком одрећи наследства које би му припало након смрти овог другог. Сматра се да та могућност поспешује примену уговора о уступању и расподели имовине за живота и да она чињенички у народу постоји. Немогуће је порицати њено фактичко постојање, али се може тврдити да су њени заговорници и реализатори скоро искључиво мушкарци односно да је њихово постојање главни мотив њеног извођења. Наша истраживања показала су да је потомак који се одриче будућег наследства редовно лице женског пола и да предак има потомке мушког пола. Што се тиче сло-

боде опредељења потомака, она су индикативна у том смислу да се озбиљно, може сумњати у њено стварно односно потпуно постојање. Располагање будућим наследним правом често је у ствари један од начина којим се онемогућава остварење принципа равноправности полова на подручју законског наслеђивања. Не види се довољно убедљивих разлога због којих би установу из наведене алинеје члана 140. требало задржати.

8. Еволуција сврхе усвојења као правне установе за нас је од посебног интереса с обзиром на делимичну једностраност кретања њеног смера. Решење које постоји у многим савременим правима, па, дакле, и у нашем праву има у виду интерес усвојеника. То је, могло би се рећи, како реакција на бројне и разноврсне злоупотребе које су вршене (и које се ту и тамо и данас врше) путем адопције, тако и става по коме заснивање грађанског сродства утемељује збрињавање адоптираног. То се на плану наследног права огледа у солуцији да посинак (поћерка) и они који од њега потичу имају према поочиму (помајци) наследна права једнака наследним правима природних потомака овог другог, осим ако при усвојењу та права нису ограничена или сасвим искључена, али да наведена права немају према сродницима грађанског родитеља, док, напротив, поочим (помајка) и њихови сродници нису интестатски наследници посинка (поћерке), а тиме — и то а fortiori — ни његових сродника.

Нама се чини да је остало недовољно примећено како се механизам који треба да обезбеђује корист за усвојеника донекле окреће управо против оних којима је намењен. Конституисање непотпуног усвојења — а подела на потпуно усвојење и оно које то није извршена је с погледом на неједнакост њихових наследноправних дејстава — претпоставља постојање усвојичевог првостепеног потомка у моменту заснивања грађанског сродства. Такво решење кочи фреквенцију примене адопције. Искључење узајамности у наслеђивању између усвојиоца и усвојеника независно од елемената случаја, такође не иде у прилог повећавања броја примене ове установе. Оно што временски долази касније и што има мањи значај онемогућава егзистенцију оног што долази раније и што има много већи значај. Према томе, разумно би било уклонити оно што се појављује као препрека остваривању сврхе усвојења. Отуда би члан 25. Закона о наслеђивању ваљало једним делом изменити и то у том смислу што би и адоптант могао наследити адоптата уколико суд нађе да за то у конкретном случају постоје оправдани разлози. То би, на пример, био случај са остарелим и економски слабо стојећим грађанским родитељом који је својим умним и физичким радом и трошењем имовине подигао, васпитао и образовао посинка односно поћерку. Реална могућност примене ове нове солуције била би минимална, јер је њена реализација условљена дефункцијом усвојеника који је млађи од усвојиоца бар осамнаест година живота и непостојањем његових потомака, који би могли и хтели да буду усвојеникови наследноправни следбеници, али би на психолошком плану за лице које има намеру да узме туђе малолетно дете за своје, односно за лице које као усвојилац улаже свој труд и економска добра на духовни и физички развој усвојеника, значила одређено спокојство и ослонац. Осим тога, ваљало би новелираном тексту додати одредбу по којој сужење или

елиминисање наследних права адоптата према адоптанту не би требало везивати за постојање адоптантове рођене деце.

9. Круг сродника као законских наследника сачињавају сви оставиоcheви крвни и грађански сродници из силазне линије сродства, сви његови крвни сродници из узлазне линије сродства и одређени крвни сродници из побочне линије сродства (чл. 9). Кад се он пажљивије погледа види се да је веома широк и има се утисак да потиче из времена чврстих родбинских веза, постојања већих кућних заједница, минималне покретљивости становништва и великог броја оних којима наслеђена добра представљају материјалну подлогу егзистенције. Његово поређење са круговима сродника као законских наследника у упоредном праву показује да он спада у ону групу која има претерано велики обим круга сродника. Није, међутим, наодмет приметити да је развој ишао управо линијом сужавања круга сродника као интестатских наследника. Ту, разуме се, треба имати мере и не допустити да крајности дођу до изражаја, а тога је у правима неких земаља већ било. Има још један разлог — и он је за нас меродаван — који показује да је односни круг у нас непотребно велики и да би га ваљало сузити. Наша испитивања показују да се у преко девет десетина случајева наслеђивања као сукцесори појављују припадници првог наследног реда (потомци и брачни друг), а међу њима најчешће оставиоcheва деца. То се може објаснити чињеницом да људи редовно умиру природном смрћу и да иза себе остављају пород, с једне стране и стављање потомака у примарну парентелу односно у оквиру ове постојање првенства деце, с друге стране. Уз то, не би данас било лако изнаћи ваљане разлоге за решење по коме су наследноправни следбеници умрлог и најудаљенији потомци деда и баба из очеве односно материне лозе као припадници трећег наследног реда. Споне које су некада постојале и које су, бар кад је била реч о мушким колатеријалима са којима је покојник био сродан искључиво преко лица мушког пола, везивале тако удаљене побочне сроднике одавно су покидане и сада претежно имају историјску вредност, и на добром су путу да оду у оставу за старе ствари. Већ се данас наше поимање буни против могућности позивања на наслеђе трећестепеног или неког даљег потомка оставиоcheвог другостепеног претка, а не друштвено-политичке заједнице иако је образовање и гро предмета заоставштине покојник добрим делом стекао захваљујући улагањима и напору друштва, док, вероватно, у томе онај тако далеки сродник није имао било каквог учешћа.

Из предњег би се дало закључити да круг сродника као нетестаменталних наследноправних сукцесора треба смањити. Ту постоје три могућности: смањење извршити у побочној линији сродства, смањење извршити и у побочној и у правој линији сродства и, најзад, смањење извршити само у правој линији сродства. У погледу ове последње чини се да не постоји потреба за преиначавањем постојећег решења. Дилему би, евентуално, могла изазвати неограниченост праве линије у њеном усходном делу. То њено обележје је, међутим, више теоријског карактера, јер услед неминовног деловања биолошких закона поступног одласка предака са позорнице живота улазна линија сродства обухвата једва неколико генерација. Ако узмемо да поколења долазе на свет сваке двадесет треће године

и да оставиоци умиру природном смрћу у шездесет деветој години живота, онда би оставиочев другостелени предак у тренутку делације био стар 115 година. Осим тога, потенцијалност да наследници буду даљи преци условљена је непостојањем читаве серије сродника који образују први и други наследни ред. Остаје, према томе, првонаведена могућност, али се ту поставља више питања као што су: да ли баријеру поставити на линију између наследних редова или не, да ли унутар наследних редова извршити ограничење или не, да ли увести извесне модалитете у зависности од тога ко конкурише на наслеђе и др. Наше је мишљење да би садашњи систем по коме, да тако кажемо, важи правило: све или ништа, ваљало напустити. У ери бурног индустријског развоја, велике покретљивости становништва и атомизације породице нема разлога да сви побочни сродници из трећег наследног реда буду законски наследници. Ваљало би темељно размислити да ли они уопште треба да буду оставиочеве суцесори. Што се тиче колатерала из другог наследног реда, могао би се оспоравати опортунитет постојања свих њих као нетестаменталних наследника. Посебно је деликатно питање да ли деца и даљи потомци оставиочевих сестричина, сестрића, синовица, синоваца, братичина и братића треба да конкуришу на наслеђе заједно са преживелим брачним другом. Ако је, на пример, Бојана оставиочева супруга, а њена санаследница Марија А. која је ћерка Рахеле Б. која је, пак, ћерка оставиочеве сестричине Зумре Ц., питање је има ли ту аргумената који својом социјалном тежином и конексијом са осећањем правичности оправдавају такво решење и који би јој могли дати визу на даљи опстанак. Коначно, ако постоје животна факта — а ми смо трамо да постоје — која намећу потребу да се смањи постојећи круг сродника као интестатских наследника, онда то подразумева и сужење круга сродника као нужних наследника. Домашај сужења овог другог делимично ће детерминисати домашај смањења оног првог.

10. Одредба члана 12. Закона о наслеђивању која изрично говори о деци из ранијих оставиочевих бракова, изазвала је дивергентна мишљења и у доктрини и у судској пракси. Једно од питања које је овде спорно тиче се ванбрачне деце. Законодавац је при доношењу предњег члана поглавито имао у виду пасторчад која потичу из ранијих бракова преминулог супруга, али то нипошто не значи да се одредбе тога члана не протежу и на ванбрачну децу. Како, пак, о томе постоје контроверзе, с једне стране и како су премисе односног члана недовољне за реализацију која би се могла пожелети, с друге стране, неопходно је тај члан изменити у том смислу што би покојникова деца добијала понаособ два пута више од брачног друга, али само под условом постојања ових пропозиција: постојање детета које не потиче из односа са надживелим брачним другом, већа вредност имовине брачног друга од износа наследничке квоте која би му припала кад би наследство било подељено на једнаке делове и став суда да је примена односног повећања у конкретном случају оправдана. Дакако, став суда заснивао би се на резултатима брижљивог испитивања и оцене свих околности датог случаја. Не може се, на пример, занемарити чињеница да брачни друг има економска добра чија је укупна вредност мала иако је већа од вредности дела заоставштине који је раван деловима осталих санаследника, док оставиочево дете које није и његово дете има

економска добра чија је вредност врло велика. Досадашње искуство показује да би изрично ваљало рећи да суд *ex officio* води рачуна о примени ове установе.

11. Правило по коме су наследни делови сукцесора који први наслеђују једнаки односи се и на децу оставиоачеве деце, а такође — и то сукцесивно — и на даље потомке носилаца линија, будући да се креће по одређеним шемама и да због тога није способно да упије одређене особности социјалног реалитета. Није, *ad exemplum*, мали број родитеља укључујући ту и оне који су солидно материјално ситуирани који улажу напоре да се само неко од њихове деце школује, и евентуално, стекне и највишу квалификацију, последица чега је врло или крајње различита квалификациона структура санаследника. Ако се има у виду чињеница да у оне без икаквих квалификација обично спадају женска деца, а у оне који имају стручну спрему мушка деца и да је имовинска ситуација оних првих редовно неповољнија од имовинске ситуације ових других, слика је целовита али не изазива задовољство. Рекло би се да родитељи ове разлике и њихове деривате могу донеке ублажити тестаментом тако што ће цео расположиви део или један део тога дела оставити деци која су неквалификована, телесно дефектна, лоше материјално стојећа и сл., али ако то не учине, тиме су казали да стварну једнакост међу својом децом нису хтели; могло би се, поред осталог, одговорити да је тестамент правни институт чија је употреба у наших људи врло ретка, да је он строго формални правни акт чија сложеност претпоставља одређену правничку културу, да њега обично праве они који осећају скори крај живота и да међу њима није мали број оних који су неписмени. Нама се чини да и поред врло јаких разлога на које се ослања постојеће решење ипак не би требало олако прећи преко аргумената који указују на постојање извесних мана тог решења. У хипотези поштовања односних аргумената било би, изгледа, довољно да се додатни механизам ставља у покрет само на захтев санаследника.

12. Један од проблема уређења акта последње воље огледа се у врсти и броју облика у којима се може учинити завештање. Кад се његово решење у Закону о наслеђивању посматра са гледишта практичних потреба, може се запазити да је оно компатибилно са тим потребама, али да их све не покрива. Простор који остаје није велики али то није разлог који би нас учинио равнодушним. Реч је, пре свега, о особама које су старе (а под одређеним условима и о онима које то нису) и неписмене, а које живе у селима која су далеко од саобраћајница и места судова. Ту, разуме се, могућност прављења усменог тестаamenta не долази у обзир, јер је она резервисана за изузетне прилике. Отуда би, чини се, опортунo било увести још један облик у коме би се увек могла учинити последња наредба воље и који би својом формом био прилагођен односним потребама и, у исто доба, обезбедио претпоставке које се захтевају код сваког рационалног облика завештања.

13. Постоји још низ питања која привлаче пажњу, али се на њима нећемо задржавати. Оно што смо досадашњим излагањима хтели рећи састоји се у осветљавању пута којим би ваљало поћи и да на томе путу

има места на којима се треба задржати. Свесни смо да новине могу бити унете тек након понирања у проблематику датих друштвених односа, али не видимо зашто у одговарајућој мери не бисмо учинили оно што је разумно и што заслужује да буде предмет озбиљне пажње. Прилика је ту и прекорно би било не искористити је.

Уставни амандмани отворили су даљу перспективу развоја нашег самоуправног друштва и у тим координатама ваља приступити обављању посла који предстоји. При томе пажња треба да буде усредсребена на питања чије адекватније решење може представљати добит за садашњи текст Закона о наслеђивању који и иначе спада у прворазредна законска дела.

Др Момчило Курдулија

РЕЗЮМЕ

Как приступити к урегулированию правоотношений, касающихся наследования

Основной вопрос, содержащийся в заголовке данной статьи, заключается в порядке похода к указанной проблематике. Здесь имеются два пути: взять текст Закона о наследовании и в пределах, определяемых социальными потребностями, подвергнуть его изменениям или же отказаться от существующего текста и приступить к выработке нового.

После изучения доводов, говорящих в пользу одного или другого пути, приходим к выводу, что значительно больше имеется доводов, говорящих в пользу того, что, исходя из существующего текста Закона о наследовании, следует произвести в нем изменения в духе указанных критериев. В Законе о наследовании осуществлены воззрения, могущие с успехом служить целям проводимой социальной политики. Его основные начала покоятся на ряде незыблемых установок нашего общества на данной фазе строительства новых общественных правоотношений, а сами положения — высоко ценимые и в отдельности и в глобале — почти полностью соответствуют требованиям жизни. К числу положений, о которых этого нельзя бы было утверждать, относятся и следующие: право внебрачных детей на наследование, число наследников по закону, уменьшение наследственной доли пережившего супруга, право на наследование гражданских родственников, отказ от наследства, отказ от неоткрывшегося наследства и др.

Первенство детей, основанное на их происхождении в смысле закона, наиболее рельефно и четко выражается в наследственном праве. Дети наказываются за „грехи“ природы, хотя в этом нет их никакой вины и хотя к ним общество предъявляет те же требования и ожидает от них тех же результатов, как и от детей, рожденных в браке. Это неравенство между детьми, рожденными в и вне брака, следует полностью устранить. Число родственников, являющихся наследниками по закону, настолько велико, что создается впечатление, что ведет свое происхождение еще от времен начала нашего века и их число следует сократить. И положения ст. 12 существующего Закона в своем применении иногда приводят к нежелательным результатам, что также следовало бы устранить новой формулировкой. Создание условий, обеспечивающих более полное осуществление целей усыновления, требует модификации правил, касающихся усыновления. Также останавливает внимание и вопрос числа и формы, в которых может быть выражено распоряжение на случай смерти.

Наконец, следовало бы отменить положение, по которому потомок по соглашению с предком может отказаться от наследства, которое бы к нему перешло после смерти предка. Конечно, все это лишь некоторые из вопросов, требующих своего адекватного разрешения.

SUMMARY

How to approach the problems of legal relations relating to inheritance

The basic question covered in this article is what method should be used to approach the given problems. Two ways are listed: to amend the text of the Inheritance Law to the extent to which social needs impose revision or to work out an entirely new text.

A consideration of the arguments for each approach leads us to the conclusion that the best course is to amend the text of the existing Inheritance Law according to the aforementioned criterium. The Inheritance Law is based on conceptions which can successfully serve the objectives of a highly balanced social policy. Its basic principles are based on some of the fundamental assumptions of the Yugoslav society in this phase of development of new social relations, while its provisions — assessed both individually and in general — indicate almost a complete convergence with the aspirations of life. Among the provisions which are exceptions to this statement are the following: the inheritance position of children born out-of-wedlock, the circle of legal heirs, the decrease of the spouse's share, the inheritance position of relatives, the giving up to inheritance, the giving up of inheritance which is not open, etc.

Inequality between children based on family origin is most thoroughly expressed through the right to inheritance. Children are punished for the »sin« of nature although they are perfectly innocent creatures from which society requires the same obligations and results it requires of legitimate children. This inequality should be entirely eliminated. The circle of relatives as legal beneficiaries is so wide that one has the impression that it stems from the beginning of this century. It should be narrowed. The propositions of Article 12 of the existing text, when applied, sometimes lead, to unfavourable results and this should also be avoided by a new formulation. The creation of conditions which would give fuller meaning to adoption call for a modification of provisions in this area. The question of the number and forms by which one can establish the order of heirs in the last will also attracts attention.

Finally it is necessary to repeal the provision according to which, in the agreement with the ancestor, an heir can give up the inheritance which would belong to him after the death of the ancestor. These are only some of the questions which call for more adequate solutions.

RÉSUMÉ

Comment entreprendre l'organisation des rapports de droit de succession concernant la succession

La question fondamentale que contient le titre de ce travail consiste dans la manière d'aborder le problème donné. Pour réaliser cette fin on peut suivre deux voies, à savoir: soit prendre le texte de la Loi sur les successions et, dans la mesure que les besoins sociaux l'imposent, rajeunir le texte par les dispositions nouvelles, soit abandonner le texte existant et entreprendre l'élaboration d'un nouveau texte.

En examinant les raisons qui plaident en faveur de l'une ou de l'autre solution on arrive à la conclusion que les raisons de beaucoup les plus importantes sont celles selon lesquelles il faudrait prendre comme point de départ le texte existant de la Loi sur les successions et procéder à sa modification d'après le critère ci-dessus mentionné. La Loi sur les successions est imprégnée de concepts qui peuvent servir efficacement aux buts d'une politique sociale fortement équilibrée. Ses principes fondamentaux reposent

sur un certain nombre de prémisses fondamentales de notre société dans cette phase de l'édification des nouveaux rapports sociaux, tandis que les dispositions — estimées individuellement ou globalement — ont fait ressortir presque une entière convergence avec les tendances de la vie. Parmi les dispositions pour lesquelles on ne pourrait pas dire la même chose se trouvent aussi les suivantes: la condition de droit de succession des enfants nés hors mariage, le cercle des successeurs légaux, la réduction de la part du conjoint, la condition de droit de succession des parents civils, la renonciation à la succession, la renonciation à une succession qui n'est pas encore ouverte.

L'inégalité entre les enfants basée sur l'origine familiale se manifeste avec la plus de relief et de la manière la plus prononcée dans le droit successoral. Les enfants sont punis pour un »péché« de la nature quoiqu'ils sont des êtres entièrement innocents, par ailleurs la société exige de leur part les mêmes obligations et les mêmes résultats que des enfants légitimes. L'inégalité des enfants nés hors mariage par rapport aux enfants légitimes doit être complètement éliminée. Le cercle des parents en tant que successeurs légaux est aussi large qu'on a l'impression qu'il tire son origine du début de ce siècle et il faut le réduire. De même, les propositions de l'article 12 du texte existant aboutissent parfois dans leur application à des résultats désavantageux, ce qu'il faudrait éviter par une nouvelle formulation. La création des conditions qui assureraient la réalisation plus complète du but de l'adoption engagent à modifier les solutions qui se rapportent à l'adoption. La question du nombre et des formes dans lesquelles peuvent être exécutées les instructions de la dernière volonté attire l'attention de même. Enfin, il conviendrait d'abroger la disposition selon laquelle le descendant peut renoncer d'accord avec l'ascendant à la succession qui lui reviendrait après la mort de l'ascendant. Ce ne sont, certes, que quelques questions qui exigent des solutions plus adéquates.